

Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Arhim. Vasilios Gondikakis
Proegumen al Sfintei Mântăstiri Ivion

ÎMPĂRATUL SLAVEI

Traducerea
Pr. Prof. Constantin Coman

Editura Bizantină

ÎN BĂGĂȚEȘTEA TÂGĂZĂRII

CUPRINS

Părintele Vasilios Kondikakis și
Părintele Dumitru Stăniloae - prefață 9

Introducere 19

Viață ai venit să dai, și nu moarte 49

Educația religioasă a copiilor lumii 67

De la Avva Isaac la Dostoievski 89

Sfântul Ioan Gură de Aur
o teologie de Dumnezeu inspirată 105

Dumnezeiasca Liturghie ca
mistagogie treimică 121

Marele Sinod ca manifestare a stării
în care ne aflăm 143

Cuviosul Porfirie Kavsokalivitul,
mărturie a unei Biserici 179

ÎMPĂRATUL SLAVEI

- Introducere -

Biserica Ortodoxă, deoarece trăiește plinătatea bucuriei Învierii, Îl reprezintă pe Hristos ca Împărat al Slavei în Răstignire, iar pe Epitaf ca pe un mort culcat pe spate. Această imagine este o mărturisire a credinței și o arătare a etosului bisericesc. Tăcând, le spune pe toate. Certifică biruința împotriva morții și prezența împreună cu noi a Domnului, care nu ne cercetează, nici nu ne bucură doar pentru un timp, ci ne însoțește în viața veșnică. „Deci și dacă trăim, și dacă murim, ai Domnului suntem.”¹

Taina Întrupării Cuvântului lui Dumnezeu nu se cunoaște ca un simplu capitol al credinței, ci se trăiește ca cea mai mare manifestare a iubirii dumnezeiești, care ia asupra Sa și îndumnezeiește firea omenească.

Trăind în Hristos, îți afli pacea în duh. Și te miști cu desăvârșită nepătimire și bună simțire.

Cu toate că te afli în veacul prezent al tulburărilor și pericolelor, ești acoperit de binecu-

¹ Romani 14, 8.

vântarea dumnezeiască: „Ne-a cercetat pe noi dintru înălţime Mântuitorul nostru.”²

De peste tot primeşti motive de bucurie şi din toate cele dinlăuntrul tău izvorăşte duh de recunoştinţă. Aceasta lucrează ca o respiraţie a sufletului tău.

Cunoşti toate prin Duhul Sfânt: „Chiar dacă am cunoscut pe Hristos după trup, acum nu-L mai cunoaştem.”³

Toate „s-au făcut noi”⁴. Toate există teandric.

Hristos S-a înălţat în slavă şi rămâne prin Duhul Sfânt.

Credincioşii trăiesc bucuria liturgică a ridicării la cer şi a prezenţei împreună cu noi a Domnului. Aceasta umple totul cu certitudinea mântuirii şi ne duce la „*Slavă lui Dumnezeu pentru toate!*”

Dacă nu ajungi la această doxologie înseamnă că eşti rob al stricăciunii. Şi în continuare *te plângi şi te tânguieşti pentru toate.*

Fie toate devin motiv de bucurie şi doxologie, fie toate devin pricină de cârtire şi văitat.

Aici sfârşim noi în „*Slavă lui Dumnezeu pentru toate!*” Moartea este omorâtă. Şi omul

² Mineiul pe Decembrie, ziua a 25-a, Utrenia, Stihiră.

³ 2 Corinteni 5, 16.

⁴ 2 Corinteni 5, 17.

se mişcă liber în durere şi în bucurie în această viaţă şi în cealaltă, care este Însuşi Hristos cel Înviat.

Deoarece se întâmplă cercetarea Harului în cele dinlăuntru ale noastre şi înălţarea tuturor în cele de sus, la sfârşitul care este începutul Petrecerii celei noi, mulţumeşti pentru toate şi eşti recunoscător şi pentru chinuri şi faţă de cei care au vrut să te nimicească şi te-au făcut să înţelegi puterea nebiruită pe care o ascunzi înlăuntrul tău ca dar al lui Dumnezeu.

Domnul nu este prezentat ca Împărat al Slavei în Înviere, ci în Răstignire. Şi aceasta propovăduieşte pentru totdeauna că „Adevărat a înviat Domnul şi rămâne cu noi în veac!”

La întrebarea cine înţelege toate acestea, răspunsul este: nu le înţelege, dar le trăieşte, omul care iubeşte, suferă şi aşteaptă.

Omul nu este o făptură simplă, banală, aşa cum poate să pară la o privire exterioară.

Ascunde înlăuntrul lui suflarea dumnezeiască care îi dăruieşte posibilităţi şi aşteptări nelimitate. Îl încarcă cu datoria libertăţii şi a responsabilităţii pentru întreaga creaţie. Universul

care îl încapă pe om, în care poate să se miște cu ușurință, să se afle pe sine și să cunoască taina care îl înconjoară, nu este creația, ci este Creatorul, „căci în El trăim și ne mișcăm și suntem.”⁵

Pe Acesta Îl află în biserică și din El se hrănește. Biserica cunoaște pe om, nu disprețuiește firea lui creată și nevoile lui, nici nu ignoră setea lui înăscută pentru depășirea tuturor lucrurilor. Pentru această libertate a fost creat și aceasta așteaptă de la om întreaga creație.

Având suflarea lui Dumnezeu în el, își urmează drumul lui. Simte că în întregime, trup și suflet, este creația unei iubiri a-tot-înțelepte, care îl cunoaște și îl însoțește.

Prezența acesteia se arată nu ca o putere superioară care strivește pe cel slab, ci ca pe o mulțime de îndurări și milă, care mângâie și mântuiește pe om. În timp ce trăiesc în lumea cea trecătoare, oamenii primesc arvuna și hrana vieții și împărăției viitoare în dumnezeiasca Liturghie.

Prin dăruirea totală a credincioșilor și prin pogorârea Sfântului Duh, toate se sfințesc și se transfigurează.

Clipa se dilată în veșnicie. Într-un mărgăritar sfânt, Trupul și Sângele Domnului, se află

⁵ Fapte 17, 28.

plinătatea Iubirii, care din neînțelegere a adus pe toate la existență.

S-a sfințit materia. S-a nimicit moartea. A biruit iubirea. Se trăiește viața. Toate au devenit binecuvântare pentru cel credincios, iar acesta, care a primit experiența Învierii⁶, devine binecuvântare pentru toți.

Lumina feței Lui nu vine ca să ne copleșască prin măreția arătării Lui, ci să ne mângâie prin pogorământul negrăit al iubirii Lui.

Rămâi fără glas în fața constatării care te cutremură: ți-a dăruit viață, acolo unde nu existai; te îngrijește cu o desăvârșită discreție, acolo unde nu o meriți. Nu vrem să ascundem de nimeni această surpriză a Harului. Toți își doresc viață. Aceasta se află în darul iubirii și în frumusețea păcii. Dacă noi vom tăcea, vor striga oasele celor înjunghiați. Suferă sufletele celor care au înjunghiat.

Viață este iubirea care ne-a născut. Decădere este ura care ne distruge. În Biserică trăiești și cunoști adevărul iubirii ca dar de viață și de libertate către om, lucru de neînțeles și de nesuportat de către sistemele și teoriile omenești. Este cunoscut și iubit de Cel care l-a creat și l-a îmbogățit cu suflare din viața Lui. Legătura

⁶ Octoih, Glasul al 3-lea, Duminica, Utrenia, Stihira de la Laude.

dintre Ziditor și zidirea Lui este de nedefăcut.

Este mare și cerească binecuvântarea și bogăția de a fi luminat de fulgerul Dumnezeirii, de a iubi pe Hristos ca izvor de viață și Eliberator al oamenilor. Atunci vei jertfi totul pentru El.

Sfântul Ignatie Teoforul trăiește și proclamă că „Iubirea mea se răstignește și nu este în mine focul iubitor de materie”⁷ și devine lumină de mângâiere pentru toți.

„Păcătosul” Dostoievski mărturisește că îl vrea pe Hristos, nu adevărul. Și mărturia cutremurătoare a lui lucrează ca o mișcare seismică, care își are adâncimea de la care pornește în centrul lumii și în propria lui inimă.

Cuviosul Porfirie Kavsokalivitul mărturisește că Hristos este totul și umple lumea întreagă cu plinătatea bucuriei dumnezeiești. Zice: „Trebuie să plec, să mă pierd, să nu mai exist.”⁸ Și când voi pleca, voi fi mai mult împreună cu voi.”

Omul cere harismele cele mai bune.⁹ Nu vrea îmbunătățirea condițiilor condamnării, a osândeii, ci desființarea morții. Nu acceptă orice

⁷ Epistola către Romani, 7, PG5, 813B.

⁸ Vezi Sfântul Porfirie Kavsokalivitul, Viața și cuvintele, Chania, 2015¹³, p. 106.

⁹ 1 Corinteni 12, 31.

îndeletnicire ca pe un drog, ca să uite de problema vieții.

Cerința în Biserică aceasta este: simțirile toate, păstrează-le.¹⁰ Să nu ardă nimeni simțurile omului, ci să-l ajute să devină un singur simț.

Educația rătăcită arde simțurile și îl descompune pe om. Îl închide în cadre asfixiante care îi îneacă viața. Fiecare teorie încearcă să îl îmblânzească pe om, să-l formeze așa cum îi este ei de folos, nu să-l respecte așa cum este.

În cele din urmă aceasta nu are sorți de izbândă. Toate sistemele absolutiste, care au încercat să curețe dinamic societatea arzând neghinele ereticilor și ale necredincioșilor, miasmele oamenilor de o natură inferioară, dușmanii poporului, au dispărut. Sufletul omenesc nu tolerează coruperea și încălcarea firii lui. Niciun fel de totalitarism nu rezistă pentru totdeauna.

Se propune ca soluție regimul democratic. Nu absolutismul unuia, ci înțelegerea comună pentru descoperirea soluției practice. Însă nici aceasta nu rezolvă problema omului. Peste toate lucrurile domină cel mai puternic. Acesta se impune. Domnește fără discuție dreptul celui mai puternic, ca o formă mai blândă de totalitarism.

¹⁰ Liturghierul, Rugăciunea a 12-a citită de preot în timpul celor șase psalmi.

Dacă dispui de un surplus de armament, îl birui pe celălalt. Îl elimini pe adversarul tău și te impui. Aceasta însă nu rezolvă problema, ci pur și simplu o ignoră și amână subiectul până la următoarea confruntare a adversarilor, cu noi speranțe și noi victime. Astfel se continuă fără oprire mișcarea sisifică a unui cerc vicios.

În viața liturgică a Bisericii trăim soluția problemei. Aici aflăm că biruința finală care salvează pe toți nu se realizează de către un oarecare om puternic, ci se dăruiește de către Dumnezeu-Omul care vine de sus.

Acesta nu se îngrijește de o parte a oamenilor, majoritate sau minoritate, ci de întreg. Nu varsă sângele altuia pentru a se impune, ci Își varsă propriul sânge și Își jertfește propriul suflet pentru a-i mântui pe toți, chiar și pe cei care Îl răstignesc. Aceasta este dezarticularea răului și biruința vieții. El este Atotputernicul iubirii și creatorul tuturor, care respectă făptura Sa și vrea ca aceasta să crească.

Subiectul credinței ortodoxe nu este o opinie pe care poți, fără consecințe, să o nesocotești, ci este un fapt de viață care se adevărește în lucruri, deoarece descoperă voia celui Unu „prin Care toate s-au făcut.”¹¹

Acesta nu se impune prin forță, ci devine acceptat prin experiență. Ești liber să acționezi cum vrei, dar ești responsabil pentru opțiunea ta. Nu poți schimba modul de existență al universului. Iubirea care creează lumea determină modul de funcționare și de viață a sa.

Nu te afli într-un mediu dușmănos, de care trebuie să te aperi pentru a te salva, ci într-o atmosferă prietenească, să crești. Acest simțământ îți formează caracterul și comportamentul.

Te miști liber și firesc. Îți duci lupta ta. Îți spui gândul tău. Îți exprimi dorința ta. Și termini rugăciunea ta precum Domnul: „Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești.”¹²

Te afli într-un pântec larg, care te poartă și te modelează pentru o nouă naștere într-o altă lume.

Când ai această conștiință și acest mod de viațuire, ți se deschid căile vieții și ale libertății. Când ceri să se facă voia lui Dumnezeu, și nu

¹¹ Ioan 1, 2.

¹² Matei 26, 39.

a ta, atunci prinzi putere și te luminezi. Se deschid în fața ta drumuri și orizonturi noi. Și dacă vin sau apar piedici și ispite, care cu siguranță vor veni, și vor să te imobilizeze și să te elimine, atunci se vor activa de la sine puteri ascunse: „cei ce nădăjduiesc întru Domnul vor înnoi puterea lor”¹³. Și atunci vei împlini pe toate fără osteneală. Piedicile te ajută să reușești ceea ce este cu neputință de reușit. Înțelegi că nu există mai multe soluții la problema vieții, ci Unul este Mântuitorul și Creatorul a toate. Și ești recunoscător celor care au voit să te nimicească. Înțelegi că iubirea a creat totul pentru a birui viața, care nu se termină niciodată.

Biruința de care te vei bucura nu este reușita capacităților tale, ci darul iubirii Aceluia care te-a născut și te-a schimbat în binecuvântare pentru toți. Nu te semețești, ci numai te smerești și primești Harul.

Omul nu poate să trăiască în iadul nesfârșitelor conflicte pentru ambiții de nimic. El caută pe cele mari și veșnic vii. Caută Raiul libertății și al înfrățirii tuturor.

Ne creează Ziditorul a toate din dragoste, ca să ne bucurăm de viața care nu are sfârșit. Vine și ne cercetează. Nu devine sistem sau in-

¹³ Isaia 40, 31.

stituție de putere, ca să ne strivească, ci devine om, ca să ne îndumnezeiască.

Nu-l părăsește pe om, nu-l lasă singur în haos, fără a-i fi alături, pentru ca acesta să se rătăcească și să se piardă. Nici nu le face singur pe toate Creatorul, condamnându-l pe om la o atrofiere duhovnicească, care l-ar conduce la un marasm al nelucrării și în cele din urmă la dispariție. Omul este plăsmuit ca „împreună-lucrător al lui Dumnezeu.”¹⁴

Pleacă de la noi ca să-L cunoaștem: „Vă este de folos ca sa plec Eu.”¹⁵ Ieșim în drumul căutării. Și Îl găsim drept cale, adevăr și viață.¹⁶ Când Îl căutăm, ne însoțește fără ca noi să înțelegem acest lucru. Numai ce L-am cunoscut la frângerea Pâinii¹⁷ și când n-am mai putut El a devenit nevăzut pentru ca să nu-L pierdem limitându-L cu logica și rațiunea noastră la locul în care Îl vedem. El este pretutindeni și nicăieri¹⁸.

Viața omului ia alte dimensiuni, conținut și har. Înțelegem că nu este un lucru căutarea și

¹⁴ 1 Corinteni 3, 9.

¹⁵ Ioan 16, 7.

¹⁶ Ioan 14, 6.

¹⁷ Luca 24, 35.

¹⁸ Sfântul Efrem Sirul, Opere, (Ed. K. Frantzola), volumul 7, Tesalonic, 1998, p.119.